

EL CRITERI

□ □ □ Periodic quincenal d'acció catòlica □ □ □

DIRECCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Pujada de la Catedral, n.º 10 - 3.º

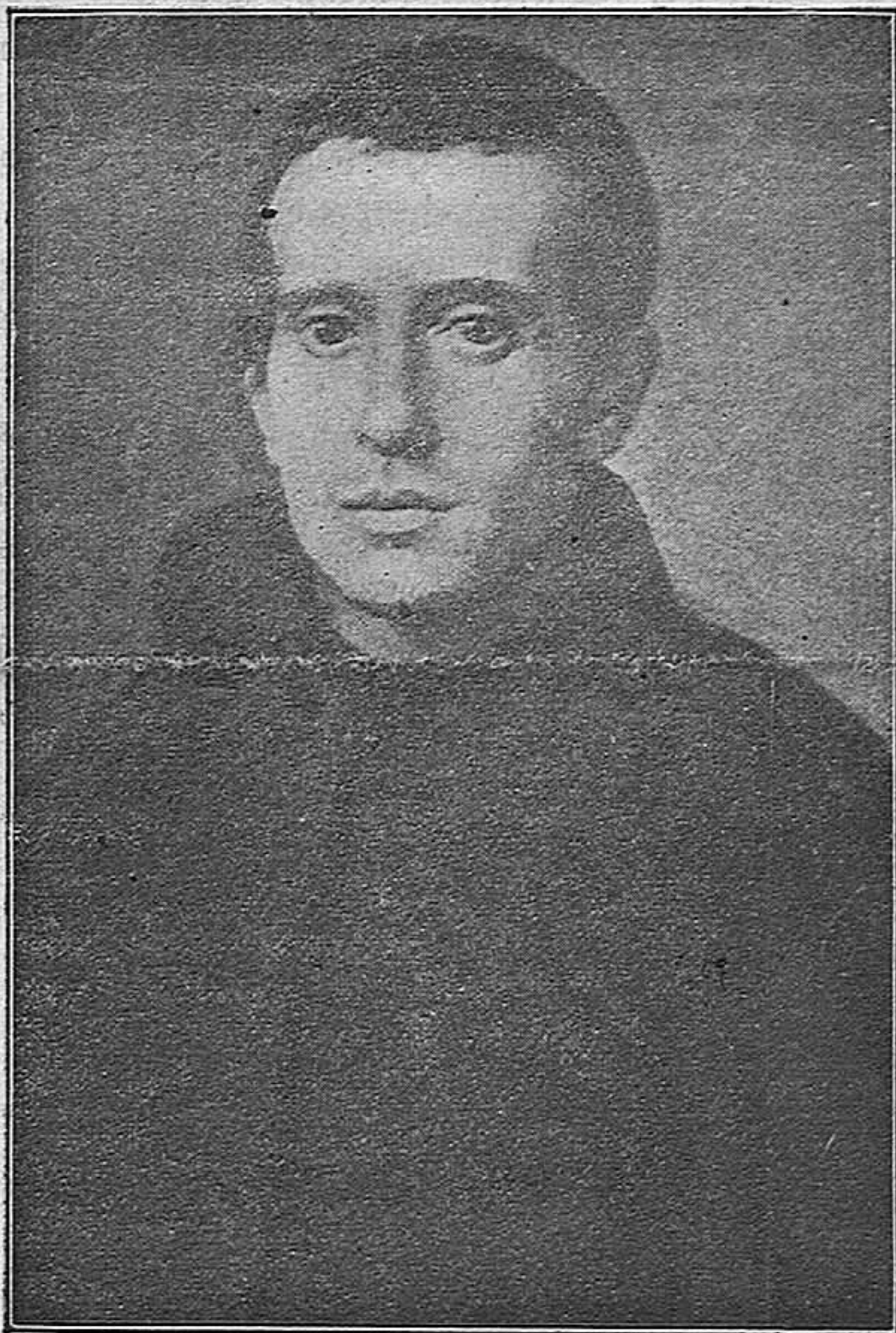
PORTAVEU DE LA

Joventut Catòlica Propagandista

SUSCRIPCIÓ

Un trimestre.	0'50 ptes.
Un any.	2'00 "
Núm. solt.	0'10 "

Anuncis a preus convencionals

Himne

Jesu, corona virgiörum.

Jesús, que de Verge pura
 naixer volguereu aquí,
 sens desllustrar la hermosura
 de la estrella del matí:
 Cenyit de gloria admirable
 al cor de vérges brillant
 os donan premi inefable
 de sa puresa constant.
 Ellas ab tanta alegria
 lliri sembran olorós,
 y ab dulcísima armonía
 cantan himnes al Espós.
 Dignauvos oir propici
 nostres súplicas, Senyor;
 que ni 'l pensament del vici
 contamini nostre cor.
 Digan gloria eternament
 justos y ángels en son cant:
 gloria al Pare Omnipotent,
 gloria al Fill y Esperit Sant.
 Amén.

BALMES.

Balmes vident

Una de las qualitats que més ennoble-
 xen a n'en Balmes com a polític, es sa mi-
 rada penetranta que s'endinza en el per-
 vindre. Son clar enteniment al examinar
 la situació política de sa época, preveyé
 que si se seguía el camí que imposava la
 gran majoria ignorant i desconexedora
 de la realitat, Espanya aniria en decaden-
 cia.

Balmes era un vident; am sa clara inte-
 ligencia, conexia am precisió las circuns-
 tancias qu' el rodejaban, i enlairantse
 sobre sos impugnadors, am la mirada ficsa
 en el pervindre, senyalá el camí qu'ens ha-
 via de portar a l' engrandiment. Am la fé
 del vident, seguéx aquet camí malgrat els
 entrebanes que li posan sos contraris; em-
 pren la ruta am el desitj de arribarí promp-
 te; mes Deu no volgué donarli la tristesa
 de veure que no 'l seguirían en el camí
 qu'ell senyalava pera la salvació de la pa-
 tria.

L' experiència ja ens ha dit si en Bal-
 mes ens senyalava el bon camí ó no. No
 l'em volgut seguir i avuy ya sabem lo que
 som. El millor homenatge que li podem de-
 dicar, es desfer el camí emprés i seguir el
 qu'el gran vident ens senyala en sos Es-
 crits Polítics.

Balmes era un gran vident, escposant lo
 que succeiria en nostres dies, si no 'l se-
 guiam. Estudiém sos escrits; seguim sos
 consells, i en el terme del camí per ell se-
 nyalat hi trovarém l' engrandiment de
 nostra Espanya.

J. F.

Centenari den Balmes

han fet homenatjes a Pitarrá, a Milá i Fontanals, a Victor Balaguer, a Fontova; be hi devia cabrer en Balmes a la tongada d' homenatjes...

La musa popular, la selecció i la poesia, la investigació històrica, la política i la dramática, han sigut homenatjades am els ja mentats homes dignes é immortals... La sana filosofia, la primera de las ciencias alóra que la mes encisadora i humana hi era imprescindible al temple del homenatge...

Veusaquí que avuy, a la garlanda de noms d' homes immortals de la terra cataluna, s'hi ajunta una flor de puríssims pétals, tota aromant de una doble flaire d' austeritat i sabiessa: Balmes. I amb ell, la Filosofia qui es tota una afirmació, la norma del sabí judicar qui enamora de tanta concisió i claretat, la Filosofia companya de Balmes, alba i serena com una Verge de claustre...

En front l' aldarull inarmónic de las teoríes de Kant, de Fickte ó be d'Obbes, la puresa del pensar, la veritat i claretat de les doctrines de Balmes, es tota una fulguració lluminica i directriu, que priva juntament am les sabies ensenyances de la filosofia escolástica, de veurer sisquera un glop de les venenoses aigües del llac del racionalisme ó del panteïsme.

Perxó a la bondat de Balmes i de la seva Filosofia se li devla aquest homenatge; quant después de cent anys Balmes es un «actual» en les seves ensenyances, be 's deu judicar d'ell com d'un «unic vident» del trist esdevenir, que avuy es realitat am totes les seves negros i turbulencias...

!Oh si per la bondat de les seves doctrines els homes d'avuy anessim pels camins plans i florents qu' ell signá!... Ben cert que serlem altres, i que les lluissors rojes no cegaríen a tants tristement illusionats per les tristes predicacions d'una falsa democracia.

Eugeni Dexeble.

El Sol es causa de los grandes inventos

Las industrias deben su adelanto a las fuerzas motrices que el hombre puede aprovechar, producto éstas, ya del calor, ya de los saltos de agua.

Por la combustión de la hulla negra se desprende una serie de calorías tan grande, que comunicadas al agua, la convierten en vapor el que, por su fuerza expansiva, ha dado origen a un sinnúmero de máquinas, motores que ponen en movimiento no solo grandes fábricas de industrias diversas, sino también transportan por doquier las cosas, los animales y al hombre, como son los ferrocarriles, barcos, etcétera.

Los saltos de agua llamados también *hulla blanca*, son un portentoso foco de energía, por medio de los cuales se transforman los materiales que pueblan el globo. Unas veces se les utilizan como fuerza motriz, como medio mecánico, ejemplo: los molinos de los cereales, otros sirven para producir energía eléctrica, que sirve para el alumbrado para varias industrias químicas, como por ejemplo, en la obtención de la sosa, sirviendo de primera materia el cloruro sódico (sal común). En este cuerpo por electrolisis son orientados las iones cloro y sodio, los que, al llegar a los polos respectivos positivo y negativo, descargan su electricidad, aprovechándose el cloro, como descolorante y desinfectante y reaccionando el sodio como tal metal con el agua formando la sosa, importante porque, con los

aceites y grasas animales, da origen a los jabones. Muchísimos otros casos podría citar de lo que debe el progreso humano a las dos hullas respectivas *negra y blanca*.

La causa de estas dos hullas es el Sol.

La hulla negra, ó sea el carbón de piedra, procede de restos de vegetales, que habiendo dejado de existir son arrastrados por las aguas, que van acumulándose en gran cantidad en aguas encharcadas y mediante microorganismos anaerobios, que descomponen la celulosa, principalmente en carbono, anhídrico carbónico y metano, ó sea gas de los pantanos, ó gas grissú, gases que quedan aprisionados entre sus partículas. Cuando se abren las minas de carbón, se desprenden estos gases en tanta cantidad, que es preciso sacarlos de las minas, por medio de aparatos ventiladores, a fin de evitar las inmensas desgracias que ocasiona el gas grissú que detona en contacto del aire, con una fuerza impulsiva tan grande que ocasiona un sinnúmero de víctimas que cada año consternan al género humano. Pues bien, este carbón que tienen las plantas es debido al Sol, es decir a los rayos del Sol. No todos los rayos en que se descompone la luz blanca son causa de que las plantas mediante la función clorofílica descomponen el anhídrido carbónico de la atmósfera fijando el carbón en las plantas, pues de los siete colores solo el color violado y sobre todo el ultra violado es el que sirve para esta función química, como también solo

estos sirven para la fotografía, y por esta razón reciben los rayos violados y ultravioletados el de rayos químicos. De esto se deduce que todo el carbono que tienen las plantas lo deben a la acción de los rayos solares y por lo tanto el carbono que dejan las plantas después de haber sufrido las fermentaciones llamado *hulla negra*, es debido a los rayos solares.

Ahora bien; el agua que existe en el globo se convierte en vapor mediante los rayos solares. Los rayos, en virtud de los cuales se evapora el agua, son los rayos caloríficos y estos son los rojos y ultra rojos. y esto puede probarse cuando se quiere sin más que descomponer la luz solar mediante un prisma y por medio de un termómetro observar los sitios del espectro en donde se observa aumento de temperatura y siempre se verá que es en la porción rojo y ultra rojo.

El vapor de agua por efecto de diferentes causas se convierte en lluvia, nieve etc. que al caer en las altas montañas, si es en forma de nieve al fundirse por efecto del calor solar, se convierte en agua que, descendiendo por las pendientes, da origen, no solo a la fertilidad de los campos, sino también a grandes saltos de agua llamados *hulla blanca*, que es la mejor fuerza motriz, por ser la más barata.

DR. JOSÉ GRAU GUINART.

Nostre tribut

Novells encar en la vida periodística, ens trovém ja am la ditxa de poguer axecar la nostre feble veu d'entusiastas propagandistas de la llevó cristiana social, en homenatge al gran pensador ausetá del segle passat en Jaume Balmes Urpiá.

Em pró ¿qué direm nosaltres humils admiradors del apologista, del sociólec, del filósop, que no s'hagi dit en gloria i enlairament de aquex eminent sacerdot, am motiu del centenari del seu naixement? Quina corona de gloria li texirém, que no cubrexí avuy la seva testa cansada pels atanyes de ciencia? L'honor, que avuy volem tributarli, no es altre que aceptar las orientacions que ell desde els seus temps ens ha traçat; Balmes davant de las corrents religioses intelectuales i socials, semi-proféticament sabé veurer el curs que seguirien, i per ço es que las sevas doctrinas, son en nostres dies

de actualitat com forem entre els seus coteranis: vegé que la doctrina escolástica base ferma de la vritat inspirada en el gran diposit de la fe que guarda nostre Santa la Iglesia quedaba ofuscada per una mar inmensa de aigua terbola, enllotada per las aigües del mar de una revolució representada de ideas erróneas; vegé lluitar la fe i la raó, que orgullosament pretenia entronisarme bax el nom de racionalisme, i el preclar enteniment del sacerdot sapigué marcar recte i detalladament els camins per ont tenían que pasar les generacions venideras.

En nostres dias continuan encar las tendencies anti-católicas, anti-socials i desordenades dels dias del nostre insigne pensador, per ço nosaltres com homenatge acceptem la bandera de la seva obra, i volem seguir fidels las paraulas que en ultims dies de la seva vida com una faént regla pronunciaba: «á ideas es necesario poner ideas; á sentimientos, sentimientos; á espíritu público, espíritu público;

á la abundancia del mal, abundancia del bien; á constancia en disolver, constancia en unir; á tenacidad en trastornos, perseverancia en organizar» paraulas per cert que son beñ be, la mes viva autografía de la seva propia persona.

¡I qui, com el gran geni de mossén Balmes en temps oportú confón al filosofisme fals de Kant, Fichte i Condillac, donant a la publicitat i restaurant la filosofia cristiana am la seva filosofia fundamental pels estudis dels homens de ciencia, i la elemental pera la generalitat!

I qui més be que ell historiá i combatí tots els errors i sistemas filosofics que en el decurs dels temps ha trastornat a la humanitat! ¡I qui com aquest eximi filósop, ens doná una norma de vritat, als joves i als vells, al lletrat i al no lletrat amb EL CRITERIO que es una llógica verdadera i racional que debem seguir tots vells i joves! De aqui es que nosaltres amb EL CRITERIO de Balmes, procurarém am totas nostras forsas formar el nostre Criteri, que será si

Deu vol, el criteri de la major part de la joventud gironina.

Mes si fins aquí tenim en el vigatà al filòsof, al pensador, al apòlogista, podem veure també en ell al hàbil polemista, doncs així com en els primers temps de la Iglesia, els seus líders tenien que confrontar amb el paganisme solament amb arguments de pura raó i no de autoritat, i així com en el desentortí dels temps vingueren heretgies i els campions del Cristianisme refutaven a heretges i heresiarcas als arguments de autoritat i de raó tan solament per vigorisá, el nostre festejat se trobá precisat a lluitar am dos armes a la vegada, no sols venç am las apologies al nou paganisme, al paganisme racionalista, sino que tambe fa us de la polémica, posant de relleu el Catolicisme, abaxánt al protestantisme, ecsposant en termes clars com els elements de protestantisme son elements de destrucció pera la civilització, al emsemp que els del catolicisme ho son de edificació; Balmes escriu: «El Protestantismo comparado con el Catolicismo en sus relaciones con la civilización europea» i amb aquesta obra, completa el seu esser de ferm catòlic: unéx aquesta obra el apòlogista, am l' home polémich.

Mes la obra de Balmes te tan de vi la actual, que be podem dir que l' il·lustre sacerdot de Vic no morí; sino que viu entre nosaltres am la seves obres. A tots els mals que atacan a nostra patria Balmes amb els seus treballs ens dona un bon bálsem, ens doná una bona orientació.

¡Gloria al virtuós sacerdot, que durant el transcurs de la seva vida se dedicá a combatre el error, a rectificar conceptes falsos, i que feu cara ab fermesa i constancia a la heretgia!

¡Honor al home de carácter genial, que tants serveis prestá a la nostre societat decadenta. Gloria i honor al pensador catalá, lluminar potent de la Iglesia Católica, far i nort certér per la salvació de nostra desgraciada España!

J. C.

Pera el número 3, guardem un treball

ben documentat, original del

Excm. Sr. Marqués de Dosaguas

Filosofia

Concepte

D'entre totes les obres sortides de les mans de Deu, d' entre tot lo esplendit obrat per la ma omniscient del Creador, l'home es el ser superior, es l'únic que junt amb els Angels ha rebut una gospira de la Ommisciencia Divina: tal es la Inteligencia. La inteligencia es entre

totes les humanes facultats la superior; ella es ja que pot dirigir-se al conexement del Creador i de la seva obra magnífica, la Creació; ella es la que pot formar idees abstractes propies solament dels sers racionals; ella es la que pot concebre idees falses, fantasejant; ella la que pot concebre idees verdaderes, descobrint, investigant. Ella la que pot tralladar al cervell, les impulsions, per vía de la seva facultat germana, la voluntat; ella la que guía al sentiment, fent de manera que el cor, al rebre la corrent nerviosa enviada del cervell per medi dels nervis pneumogástric i simpátic, bategui am forsa, fentnos sentir l' impuls de les passions.

Aquesta inteligencia sobirana, reflecte fidel de la Sabiduría infinita, no ha de estar quieta, sino activa; ha de conexas les causes de les variades accions i reaccions que en la Natura es succeexen; té tebre, té ansia de conexas la Veritat, perque instinctivament l' estima; vol com l' áliga capdal, elevarse batent ses fortes ales pera contemplar la natura desde lo alt, desde les regions espirituals ont no hi arriba el baf del mondanal tornex; i perxó sospira, i perxó canta, i perxó desitja córrer, ab la matexa rapidesa am que corre la eléctrica corrent, pera abastar els fruits delitosos qu' ixen del arbre gegant de la Fé, goridor de les humanes ferides.

¿Qué busca doncs, l' inteligencia qui tan adelarada va? ¿Quíns son sos desitjos que de tal manera la corprenen? ¿Ont es amagat el seu amor? ¿Perqué vola? ¿Perqué sospira? ¿Perqué si li obstruexen el pas gemega d' angoxa?

Es qu' aima la Ciencia; es que vol atresorar el conexement dels tenómens i de llurs lleis; dels cossos i de llurs propietats; i passant del conexement de lo exterior al de lo intern matex, vol coneixers a ella matexa, per medi del conexement *inmanent*. Es que vol estudiar l' obra pera fruir la grandesa d' Aquell qui amb una paraula la destruiria. La vera Ciencia, es a dir, la qu' al conexement del Bé Suprem sos esforços dirigex perennement, es doncs, l' objecte de la inteligencia.

I si a ella té tal amor, li atribuim un nom que am son significat sia en corcordancia. I la llengua grega, mare de gairebé totes les paraules técnicas, ens proporciona la paraula *Filosofia* (de *fileo*, aimar i *sofia*, sabiduría). ¡Beneíts sien els aimadors de la Sabiduría! Ells, segons el sentit etimológico, son ja verdaders filósops. Lo que—encar que sembli paradoxal,—es en realitat el fonament d' una filosofia pura.

Car ¿qué mellor qu' aimar la Sabiduría per abastarla? ¿qué mellor que dirigir l' enteniment al coneixement de les obres creades pera contemplar l' Omnipotencia de Jehová?

Clonclum, doncs, donant un concepte de la Filosofia que 'n podríem dir, concepte etimológico: la Filosofia es l' amor de la Sabiduría. Veusaquí una definició que sembla molt clara i que no obstant adolex de molts defectes. Altres conceptes hi ha, entre ells el de nostre gran filòsof Balmes, gloria de la terra catalana, que son molt més clars, molt més exactes, més concisos.

Si la ocasió ens es favorable, ja 'n parlarém un altre día.

Queda de moment sentat, que la inteligencia, si busca la Veritat, es que l' estima; i que la verdadera Filosofia canta la gloria del Senyor.

J. SOLA ESCOFET.

Pera el pròxim número

LA CIENCIA

per en NARCÍS PALAHI

ESPIGOLATC (Crónica)

Havém rebut fins avuy, als bons confreres *La Gaceta de Catalunya* de Barcelona, *L' Apat* de San Sadurn de Noya, *L' Estiuada* de San Hilari i *Ciutat Nova* de San Feliu de Guixols am quins, queda am gust establert el cambi

Mercés y molts anys de vida.

Se prepara am gran entusiasme, la celebració de la quinta setmana social pels catòlics barcelonesos, am tot i la época de excitació nacional i política que estem atravesant.

Podem adelantar que el programa es notabilíssim y que resultarà un plan complet de sociologia.

Enel primer nombre de EL CRITERI varem dexar sense corretjir algunes faltes d' ortografia i de sintaxis, que els bons llegidors haurán esmenat prou. Procurarém no 's repetexi.

En Joaquim Plá, nostre estimat amic i col·laborador, á causa de altres premures de temps mes atendibles, no'ns ha pogut fer á mans son article que teniem anunciat pera el present número. El publicarém en qualsevol dels veniders, així que l' amic pugui atendrens en la seva formal promesa.

Remerciém als confreres que han parlat del nostre adveniment, el carinyós salut que 'ns adresen; Deu vulga que amb els bons, hi pugam aunir la nostre obra d' ado-

lescents fervorosos i creyents, en llaó de la Santa Idea.

Sobre el Centenari den Balmes, prou voldriem poguer publicar les bones noves de les esplendides festes hagudes á Vic; com que els bons llegidors n' estarán ja al entenent per via de la premsa diaria, renunciém al intent, boi celebrant am tota l' anima l' écsit immens de les matexes.

Diurne tingué lloc á Bescanó la inauguració de la Congregació Mariana, establerta en aquell poble, mercés á la activitat lloable del Sr. Rector Mossén Rafel Pla.

De nostre ciutat assistiren á la inauguració, bon número de congregants, presidits pel jove prefecte, nostre bon amic en Lluís de Puig.

Pera cubrir la vacant de president de

la «Joventut» ha sigut el-legit nostre aimat amic n' Antoni Masip.

El nomenament el trovem mol acertat, tenint en compte l' haver foimat part de varias associacions católicas desempenyanti càrregs honorífics, ademes del entusiasme i activitat que sempre ha desplegat pera la nostre ben amada entitat católica; lo que li ha fet assolir aquest lloc, ben merescut per cert.

Sia enorabona, ensemps que esperém fer mes elogis d' ell durant la gestió de tant important càrreg, pel que li desitjém acert i voluntad.

Al dir en el nombre pasat que la nostre publicació no era ni tradicionalista ni catalanista, el redactor no fou esplicit en aclarir.

Deu entendrers, que nosaltres, sense despreciar lo que de católics tenen els par-

tits d' avui, no volem fer política partidista, i si sols acció católica obertament.

No estém per negacions; i per tal que la dita nova n' entranyaba una de manifesta, 'ns plau sobremanera rectificar sobre lo dit, i deixar clara la cosa.

Encare qu' el caracter d' aquest periódich es catalá, admetém colaboració en castellá.

Fem aquesta salvetat pels efectes consegüents.

Diurne pasat va celebrarse en la Iglesia del Mercadal una solemne misa pels héroes cataláns del 11 de Septiembre de 1714.

Hi assistí gran concurrencia.

IMP. DALMÁU CARLES Y COMP.—GERONA.

Farmacia del Dr. Vivas

CORT-REAL, 17 ☞ TELÉFONO, 65

◆ GIRONA ◆

Francisco Solá

— ÓPTIC —

Rambla de la Llibertad
GIRONA

Dalmáu Carles y Comp.

Llibreters.—Editors

Plaza del Oli, 1.—GIRONA

FARMACIA DEN

Lluís de Puig

CARRER DEL PROGRÉS, 4
GIRONA

ADROHER GERMANS

MAGATSEMISTES DE MATERIAL ELÉCTRIC

GRANVIA ☞ GIRONA

Botiga den JOAN PERICH

RAMBLA DE LA LLIBERTAT, 28

— GIRONA —

Assortit de postals, merceria i quincalla.

Sabateria Alvarez

DE Ferrán Freixas

Bon gust, elegancia i duració

— PROGRÉS, 8. — GIRONA —

ACADEMIA PREPARATORIA

per estudis de Bachillerat i magisteri
dirigida pel professor i oficial de telégraf

Manuel Ibarz Grao

am la colaboració del mestre públic

D. Silvestre Santaló

de D. Joaquim Pla

ex-alumne de la Universitat Central,
i d' un Professor de llatí.

S' obrirà al primer d' Octubre. Referencies a la llibreria de Dalmáu Carles, i al domicili del Director.

Dolors Jordá Profesora de Piano

Plasa del Molí, 9, 3.er—GIRONA

Gran Hotel Peninsular den JOAN NICOLAZZI

Hotel de primer ordre.—Menjador apart pera

Rtns. Srs. sacerdots.

PROGRÉS 4.—GIRONA.

Joan Juanola SASTRE

Cort-Real, 5.—GIRONA

El Criteri

☞ Periódic Quincenal d' acció católica ☞

☐ Portaven de la Joventut Católica Propagandista ☐

Publicará notabilíssims treballs de divulgació científica, d' acció social católica y de literatura ☞ Suscripció: Un any, 2'00 pessetes; trimestre, 0'50 pessetes;
☞ ☞ ☞ nombre solt, 10 céntims ☞ Anuncis á preus ben módics ☞ Redacció i Administració: Pujada de la Catedral, núm. 10, 3.er ☞ ☞ ☞